

Asia: VN/10644/2024-PLM-71

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi sotilastiedustelusta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi sotilastiedustelusta annetun lain muuttamisesta

Suomen Reserviupseeriliitto ry (RUL) kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon mukaisesta asiasta.

Liitto on antanut aiemmin lausunnon eduskunnan käsittelyssä olevasta hallituksen esityksestä sotilastiedustelulaista (HE104/2026 vp). Kyseisellä lakiesityksellä on tarkoitus kehittää tiedustelulainsäädäntöä vastamaan jo tunnistettuja ja nähtävissä olevia kansallista turvallisuutta vaarantavia uhkia.

RUL pitää erittäin tärkeänä tavoitetta turvata sekä sotilastiedusteluviranomaisen että muiden turvallisuusviranomaisten kyky hankkia tietoa Suomen maanpuolustukseen tai kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvista vakavista uhkista muuttuneessa toimintaympäristössä.

Sotilastiedustelulle on annettava mahdollisuus vastata tehokkaasti muuttuvaan uhkakuvaan. Uhkien torjumista voidaan pitää erittäin painavina ja perusoikeusjärjestelmän kannalta ehdottomasti hyväksyttävinä tavoitteina.

Esitysluonnoksessa on kyse muutosehdotuksista, joista on mahdollista säätää vain, jos perustuslain 10 §:n muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä (HE 50/2026 vp) ehdotettu muutos perustuslain 10 §:n 3 momenttiin hyväksytään.

Esitys mahdollistaisi tiettyjen tiedustelumenetelmien käyttämisen pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan. Nykyinen ehdoton kieltä muodostaa liiton näkemyksen mukaan nykyisellään tiedustelutoimintaan katvealueen. RUL pitää perustuslain 10 §:n muutosesitystä erittäin perusteltuna ja tarpeellisena. Esityksessä esitetyn lisäksi pelkästään julkisuudessa esille tulleet tiedot kiinteistöjen hankinnoista ja niiden tarjoamasta yksityisyyden suojasta edellyttävät esitettäviä toimenpiteitä.

Keskeiset ehdotukset ja vaikutukset ovat kokonaisuutena tarkasteltuna perusteltuja. Perustuslain ehdotetussa 10 §:n 3 momentissa kotirauhaan ulottuva tiedonhankinta voitaisiin tarvittaessa sallia sotilaallista toimintaa koskevan tiedon hankkimiseksi.

Esityksen perusteluissa sotilaallisen toiminnan käsitettä kuvataan perinteisesti ja osin vanhentuneena eikä se vastaa sellaisenaan muuttunutta toimintaympäristöä. Käsitettä tulisi laajentaa käsittämään kaikki ne erilaiset tilanteet, jotka uhkaavat vakavasti Suomen maanpuolustusta. Perusteluissa tätä on sivuttu vain yleisellä tasolla.

Säännöksen sanamuotoja tulisi tarkistaa niiden epätarkkuuden vuoksi esimerkiksi erittäin tärkeä merkitys/tärkeä tieto, pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävä tila/paikka, viittaukset perustuslain muuttamista koskevan hallituksen esityksen numeroon (s. 68), paikkatiedusteluluvun kesto sekä puuttuva 112 § rinnakkaisteksteistä (s. 88).

Lakiesityksessä on käsitelty kattavasti perus- ja ihmisoikeuksiin sekä yksityiselämän suojaan liittyviä asiakokonaisuuksia sekä vertailuja eri maiden kesken. Näitä on nyt täydennetty pysyväisluonteiseen asumiseen liittyviltä osilta. Kotirauhan ydinalueelle ulottuvien menetelmien tulee olla aidosti poikkeuksellisia. Niiden käytön tulee perustua konkreettiseen, yksilöityyn ja tuomioistuimen arvioimaan välttämättömyyteen.

Voimassa olevat ja nyt tarkennetut ohjaus-, rajaus- ja rajoitusmekanismit tuomioistuinikäytäntöineen ja parlamentaarisine valvontoineen ovat perusteltuja. Esityksen perusteella menetelmät ovat toimivia järjestelyitä, joilla voidaan varmistaa, että perusoikeuksiin puuttuminen rajataan välttämättömään ja kohtuulliseen maanpuolustusta tai kansallista turvallisuutta vaarantamatta.

Esityksessä käsitellään suhdetta perustuslakiin ja perustuslakivaliokunnan aiempia lausuntoja. Liiton näkemyksen mukaan lausunnon pyytäminen Perustuslakivaliokunnalta on välttämättömänä. Ehdotus koskee suoraan perustuslain muutoksella luotavan uuden rajoitusperusteen ensimmäisiä merkittäviä soveltamistilanteita.

Liiton näkemyksen mukaan maanpuolustuksen ja kansallisen turvallisuuden näkökulmasta muuttuneessa toimintaympäristössä olisi hyvä tehdä jatkossa myös uusia tulkintoja ja käytänteitä, jotka vastaisivat nykyistä paremmin nykyhetkeen ja nähtävissä oleviin kehitystrendeihin. Esimerkkinä näistä muuttuneista tulkinnoista voidaan pitää muutoksia Lakiin vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta vuosina 2019 ja 2022.

Tiedustelutoiminnan toimivuuden kannalta on huomattava se, että kuinka yksityiskohtaisia velvoitteita kirjataan lakiin, valtioneuvoston asetuksiin, tuomioistuinpäätöksiin tai pöytäkirjoihin. Nämä velvoitteet voivat kääntyä itseään vastaan, sillä vihamielinen taho voi hyödyntää näitä laissa esitettyjä rajoitteita omassa toiminnassaan. Liitto pitää suositeltavana, että laki ja asetus antavat yleisraamit ja yksityiskohtaiset menetelmät käsitellään tuomioistuimen ja tiedusteluvalvontavaltuutetun tasolla.

Suomen Reserviupseeriliitto pitää tärkeänä, että perustuslain 10 § muutos hyväksyttäisiin. Lausuntokierrokselta saadun palautteen ja tehtävien muutosten jälkeen lakiehdotuksen voidaan arvioida olevan käsiteltävissä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Lakiesitys tulisi saada voimaan mahdollisimman pian esitettyjen toimenpiteiden käynnistämiseksi.

Suomen Reserviupseeriliiton puolesta

Tuomas Kuusivaara

Janne Kosonen

Puheenjohtaja

Toiminnanjohtaja

Suomen Reserviupseeriliitto Suomen Reserviupseeriliitto

Suomen Reserviupseeriliitto on vuonna 1931 perustettu reserviupseereiden valmiuksia kehittävä aatteellinen ja toiminnallinen maanpuolustusjärjestö. Liiton 300 jäsenyhdistyksessä on 27.000 henkilöjäsentä.

Kosonen Janne
Suomen Reserviupseeriliitto ry

